

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

1. märts 2012*

Osalist tööaega käsitlev raamkokkulepe — Mõiste „osalise tööajaga töötaja, kellel on tööleping või -suhe” — Osalise tööajaga kohtunikud, kellele makstakse päevatasu — Kohtuniku vanaduspensioni määramisest keeldumine

Kohtuasjas C-393/10,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Supreme Court of the United Kingdom'i (Ühendkuningriik) 28. juuli 2010. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 4. augustil 2010, menetluses

Dermod Patrick O'Brien

versus

Ministry of Justice, varasema nimetusega Department for Constitutional Affairs,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees J. N. Cunha Rodrigues, kohtunikud U. Lõhmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh ja A. Arabadžiev (ettekandja),

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 8. septembri 2011. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades märkusi, mille esitasid:

- D. P. O'Brien, esindajad: R. Allen, QC, ja *barrister* R. Crasnow,
- Council of Immigration Judges, esindaja: *barrister* I. Rogers,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: S. Behzadi-Spencer, keda abistas T. Ward, QC,
- Iirimaa, esindaja: D. O'Hagan, keda abistas *barrister* B. Doherty,
- Läti valitsus, esindajad: M. Borkoveca ja Z. Rasnača ning I. Kalniņš,
- Portugali valitsus, esindaja: L. Inez Fernandes,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

— Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja N. Yerrell,

olles 17. novembri 2011. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiivi 97/81/EÜ Euroopa Tööandjate Föderatsiooni, Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskuse ja Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni poolt sõlmitud osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe kohta (EÜT 1998, L 14, lk 9; ELT eriväljaanne 05/03, lk 267), mida on muudetud nõukogu 7. aprilli 1998. aasta direktiiviga 98/23/EÜ (EÜT L 131, lk 10; ELT eriväljaanne 05/03, lk 278) (edaspidi „direktiiv 97/81“), lisas ära toodud, 6. juunil 1997 sõlmitud osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe (edaspidi „osalist tööaega käsitlev raamkokkulepe“), klausli 2 punkti 1.
- 2 Taotlus esitati D. P. O'Brieni, *Queen's Counsel*'i ja endise Crown Courti *recorder*'i ning Ministry of Justice, varasema nimetusega Department for Constitutional Affairsi vahelise kohtuvaidluse raames, mis puudutab nimetatud asutuse keeldumist maksta kaebuse esitajale vanaduspensionile, mis vastaks *pro rata temporis* põhimõtte kohaselt vanaduspensionile, mida saab täistööajaga töötanud kohtunik, kes asub pensionile 65-aastaselt ja on teinud samasugust tööd nagu kaebuse esitaja.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Vastavalt direktiivile 98/23, millega laiendatakse Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi suhtes direktiivi 97/81, lõppes selle direktiivi ülevõtmiseks nimetatud liikmesriigile ette nähtud tähtaeg 7. aprillil 2000.
- 4 Direktiivi 97/81 artikkel 1 selgitab, et direktiivi eesmärk on rakendada osalist tööaega käsitlev raamkokkulepe.
- 5 Nimetatud direktiivi põhjendus 11 näeb ette:

„allakirjutanud soovisid sõlmida osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe, määrates kindlaks selle üldised põhimõtted ja miinimumnõuded; nad näitasid tahet luua üldine raamistik, mille abil kõrvaldatakse osalise tööajaga töötajate diskrimineerimine ning arendatakse osalise tööajaga töötajate võimalusi sellisel alusel, mis oleks vastuvõetav nii tööandjatele kui ka töötajatele”.
- 6 Direktiivi põhjendus 16 on sõnastatud järgmiselt:

„[osalist tööaega käsitlevas] raamkokkuleppes kasutatud, kuid selles eriomaselt määratlemata mõistete puhul jätab käesolev direktiiv nagu teisedki sotsiaalpoliitikat käsitlevad direktiivid liikmesriikide ülesandeks määratleda nimetatud mõisteid siseriikliku õiguse ja tavade kohaselt, tingimusel et need määratlused ei ole vastuolus [selle] raamkokkuleppe sisuga”.
- 7 Käesolevas asjas tähtsust omavad osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe sätted on järgmised:

„Klausel 1: Eesmärk

Käesoleva raamkokkuleppe eesmärk on:

- a) kõrvaldada osalise tööajaga töötajate diskrimineerimine ja parandada osalise tööajaga töötamise kvaliteeti;
- b) soodustada osalise tööajaga töö arendamist vabatahtlikkuse alusel ja aidata kaasa paindlikule tööaja korraldusele tööandjate ja töötajate vajadusi arvesse võtval viisil.

Klausel 2: Reguleerimisala

1. Käesolevat kokkulepet kohaldatakse osalise tööajaga töötajate suhtes, kellel on liikmesriigi kehtiva seaduse, kollektiivlepingu või tava kohaselt määratletud tööleping või -suhe.
2. Liikmesriigid võivad pärast konsulteerimist tööturu osapooltega siseriiklike seaduste, kollektiivlepingute või tavade kohaselt ja/või asjakohase tasandi tööturu osapooled siseriiklike tööturu osapoolte vaheliste suhete tava kohaselt jätta käesoleva kokkuleppe reguleerimisalast täielikult või osaliselt välja juhutööd tegevad osalise tööajaga töötajad. Sellised piirangud tuleks regulaarselt üle vaadata, et kindlaks teha, kas objektiivsed põhjused nende kehtestamiseks on püsivad.

Klausel 3: Mõisted

Käesolevas kokkuleppes kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. *osalise tööajaga töötaja* – töötaja, kelle nädala alusel või ühe aasta pikkuse tööperioodi keskmisena arvatud normaaltööaeg on lühem kui võrreldava täistööajaga töötaja normaaltööaeg;
2. *võrreldav täistööajaga töötaja* – samas ettevõttes täistööajaga töötaja, kellel on sama liiki tööleping või töösuhe, kes teeb sama või samalaadset tööd; seejuures pööratakse tähelepanu sellistele kaalutlustele nagu ettevõttes töötatud aeg ja kvalifikatsioon/oskused.

[...]

Klausel 4: Mittediskrimineerimise põhimõte [mõiste „mittediskrimineerimine” asemel on edaspidi kasutatud täpsemat mõistet „diskrimineerimiskeeld”]

1. Osalise tööajaga töötajate suhtes ei või ainult osalise tööaja tõttu rakendada vähem soodsamaid töötingimusi, kui on võrreldavatel täistööajaga töötajatel, kui erinevat kohtlemist ei õigusta objektiivsed põhjused.
2. Asjakohasel juhul kohaldatakse *pro rata temporis* põhimõtet.
3. Käesoleva klausli kohaldamise korra määravad liikmesriigid ja/või tööturu osapooled, võttes arvesse Euroopa õigusakte, siseriiklike seadusi, kollektiivlepinguid ja tavasid.
4. Pärast konsulteerimist tööturu osapooltega kooskõlas siseriiklike seaduste, kollektiivlepingute või tavadega võivad liikmesriigid ja/või tööturu osapooled seada objektiivsetel põhjustel asjakohasel juhul eriliste töötingimuste saamise eelduseks tööstaaži, töötatava aja või töötasuga seotud tingimused. Osalise tööajaga töötajate eriliste töötingimuste saamise kriteeriumid tuleks regulaarselt läbi vaadata, võttes arvesse klausli 4 punktis 1 väljendatud [diskrimineerimiskeelu] põhimõtet.

[...]”.

Siseriiklik õigus

- 8 Ühendkuningriik rakendas direktiivi 97/81 ja osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe osalise tööajaga töötajate suhtes kehtiva 2000. aasta määrusega (ebasoodsama kohtlemise vältimine) [Part-time Workers (Prevention of Less Favourable Treatment) Regulations 2000; edaspidi „osalise tööajaga töötajate määrus“], mis võeti vastu 8. juunil 2000 ja jõustus 1. juulil 2000.
- 9 Osalise tööajaga töötajate määruse § 1 lõige 2 sisaldab muu hulgas järgmisi määratlusi:
- „tööleping“ tähendab sõnaselget või faktilist teenistus- või praktikalepingut, mis võib (kui tegu on sõnaselge lepinguga) olla suuline või kirjalik;
- „töötaja“ tähendab isikut, kes on astunud lepingulisse suhtesse või töötab või (kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti), kui töötamine on lakanud, on töötanud vastavalt:
- a) töölepingule; või
- b) muule sõnaselgele või faktilisele lepingule, mis võib (kui tegu on sõnaselge lepinguga) olla suuline või kirjalik ning mille kohaselt see isik kohustub isiklikult tegema mingi töö või osutama teenuse teise lepingupoole jaoks, kes selle lepingu kohaselt ei ole kõnealuse isiku eriala- või äritegevuse kliendi staatuses.”
- 10 Osalise tööajaga töötajate määruse §-ga 5 on keelatud osalise tööajaga töötajate põhjendamatu ebasoodsam kohtlemine.
- 11 Määruse IV osas „Spetsiaalsed isikute klassid“ sisalduv § 12 „Riigiteenistus“ näeb lõikes 1 ette, et see määrus kohaldub riigiteenistuse ja riigiteenistujate suhtes samamoodi, nagu see kehtib muude töösuhete ning muude töötajate suhtes. Selle artikli lõige 2 täpsustab, et „riigiteenistus“ tähendab töötamist valitsusametkonna või riigi nimel niisuguse ametniku või organi alluvuses või heaks, kes täidab talle seadusega pandud ülesandeid.
- 12 Osalise tööajaga töötajate määruse § 17 „Kohtunikuameti pidajad“ näeb ette, et seda määrust ei kohaldata „kohtunikuameti pidajate suhtes, kellele makstakse päevatasu.”
- 13 1971. aasta kohtute seaduse (Courts Act 1971) § 21 sätestas algses redaktsioonis:
- „1) Tema Majesteet võib määrata ametisse kvalifitseeritud isikuid, keda nimetatakse *recorder*’iteks ja kes tegutsevad osalise tööajaga kohtunikena Crown Courtis ning täidavad muid kohtuniku ülesandeid, mida võidakse neile panna käesoleva seaduse või muude õigusnormidega.
- 2) Iga *recorder*’iks määramine peab põhinema Lord Chancellor’i soovitusel Tema Majesteedile ning isik võidakse asjaomasele kohale määrata üksnes siis, kui ta on vähemalt kümme aastat tegutsenud *barrister*’ina või *solicitor*’ina.
- 3) Isiku *recorder*’iks määramisel määratakse kindlaks tema ametiaeg ning nende kordade arv, mil ta peab selle ametiaja kestel olema valmis *recorder*’i kohustusi täitma.
- [...]
- 7) *Recorder*’itele parlamendi eraldatud rahast makstava tasu ja hüvitised määrab kindlaks Lord Chancellor ja selle peab heaks kiitma avaliku teenistuse minister.”

- 14 Nagu ilmneb eelotsusetaotlusest, on kohtuametnikele pensioni maksmise kord põhimõtteliselt reguleeritud kohtuametnike 1981. aasta pensioniseadusega (Judicial Pensions Act 1981), mida on muudetud 1993. aasta seadusega kohtuametnike pensionide ja pensionile jäämise kohta (Judicial Pensions and Retirement Act 1993). Vastavalt selle muudetud seaduse § 1 lõikele 6 on „kohtuametnik, kes vastab nõutud tingimustele” saamiseks pensioni kohtuametnikele ettenähtud pensioniskeemi alusel, iga selle seaduse lisas 1 loetletud ametikandja, kui seda ametit teostatakse töötasu eest. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab ka, et *recorder*'ite ja teiste kohtunike, kellele makstakse päevatasu, pensionide suhtes puuduvad igasugused sõnaselged sätted.
- 15 Kohtutoimikust nähtub, et Ühendkuningriik ei ole võtnud meetmeid osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 2 punkti 2 alusel.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 16 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub, et Ühendkuningriigis mõistetakse kohtunikke ajalooliselt kui „ametikandjaid”, kes ei tööta lepingu alusel.
- 17 Alates 1971. aasta kohtute seadusest on osalise tööajaga töötavate kohtunike arv märkimisväärselt suurenenud. Nende hulgas tuleb eristada kohtunikke, kellele makstakse päevatasu, nagu näiteks *recorder*'id, kellena töötas ka D. P. O'Brien, ja kohtunikke, kellele makstakse töötasu. *Recorder*'id töötavad peamiselt Crown Courtides. Nende päevatasu vastab 1/20-le täistööajaga töötava Circuit Judge'i töötasust. Vastupidi täistööajaga kohtunikele ja töötasu saavatele osalise tööajaga kohtunikele ei ole *recorder*'itel õigust saada kohtuniku vanaduspension.
- 18 D. P. O'Brien sai advokatuuri liikmeks 1962. aastal ning ta nimetati Queen's Counseliks 1983. aastal. Ta töötas *recorder*'ina alates 1978. aastast kuni pensionile jäämiseni 2005. aastal, kui ta sai 65-aastaseks. Seejärel taotles ta direktiivi 97/81 ja osalise tööajaga töötajate määruse alusel kohtuniku vanaduspension, mis vastab *pro rata temporis* põhimõtte kohaselt pensionile, mida saab samal kuupäeval pensionile jäänud täistööajaga töötanud Circuit Judge. Department for Constitutional Affairs jättis selle taotluse rahuldamata, leides, et D. P. O'Brienil ei ole õigust saada kohtuniku vanaduspension.
- 19 Seejärel pöördus D. P. O'Brien 2005. aasta septembris Employment Tribunal'i poole. Nimetatud kohus tegi otsuse tema kasuks, kuid Employment Appeal Tribunal tühistas selle otsuse apellatsioonkaebuse alusel, tuues põhjenduseks esimesse kohtuastmesse hilinenult pöördumise. Seejärel määrati, et nii asja sisulist küsimust kui ka tähtaega peaks koos arutama näidiskohtuasjana („test case”) Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division). 2008. aasta detsembris otsustas nimetatud kohus, et tähtaja osas tuleb D. P. O'Brieni apellatsioonkaebus rahuldada, kuid samas anti Employment Tribunalile juhised jätta asi sisulises osas rahuldamata. Seejärel esitas D. P. O'Brien kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kohtunikuamet on siseriikliku õiguse järgi üks vanematest ja tähtsamatest ametitest. Ta rõhutab ka, et *recorder* on sellise ameti kandja, mis annab talle õigusemõistmisel kõrgendatud sõltumatuse astme ja ta ei allu kohtunikuna tegutsedes kõrgemate ametiasutuste suunistele. Siiski rõhutab Supreme Court of the United Kingdom, et tema arvates on kohtunikuametil suurem osa töösuhtele omaseid iseloomujooni.
- 21 Supreme Court of the United Kingdom järeldeb Euroopa Kohtu praktikast, et „töötaja” mõiste osas puudub ühetähenduslik määratlus. Ta märgib ka, et osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 2 punktist 1 tuleneb koostoimes direktiivi 97/81 põhjendusega 16, et mõiste „töötaja” tõlgendamine jääb siseriikliku õiguse ülesandeks, kuid siseriiklik õigus ei tohi kõrvale jätta põhjanevaid liidu õiguse põhimõtteid, neid seeläbi piirates.

- 22 Nimetatud kohus arutleb, kas hinnates siseriikliku õiguse kõrvalekaldumise lubatavust liidu õiguse normist, tuleb arvesse võtta mõningaid või kõiki järgmistest kaalutlustest, nimelt esiteks asjakohaste isikute arvu, teiseks õigusemõistjate, kelle eriliseks tunnuseks on sõltumatus otsuste langetamisel, erilist seisundit, milles on kohtuvõim, kelle jaoks kohtuotsuse sõltumatus on esmatähtis, ja kolmandaks selle erandi vähem või rohkem vabatahtlikku iseloomu. Viimati nimetatu osas märgib Supreme Court of the United Kingdom, et osalise tööajaga töötajate määruse § 17 tehtud erand osalise tööajaga kohtunikuametit pidavate isikute suhtes, kellele makstakse päevatasu, tundub olevat teadlik konkreetse kategooria suhtes tehtud erand, samas kui sama või sarnast tööd tegevatel kolleegidel, kes töötavad täistööajaga või kellele makstakse osalise tööajaga töötamise korral töötasu, on õigus saada kohtuniku vanaduspensioni.
- 23 Neil asjaoludel otsustas Supreme Court of the United Kingdom menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas kohtunikukonna liikmete määramine „töötaja[tena] [...], kellel on [...] tööleping või -suhe” [osalist tööaega käsitleva] raamkokkuleppe klausli 2 [punkti 1] tähenduses, peab toimuma siseriikliku õiguse alusel või on olemas ühenduse õigusnorm, mille kohaselt tuleb see kindlaks määrata?
2. Kui kohtunikukonna liikmed on töötajad, kellel on tööleping või -suhe [osalist tööaega käsitleva] raamkokkuleppe klausli 2 [punkti 1] tähenduses, siis kas siseriiklikus õiguses saab pensionide määramisel eristada isikuid lähtuvalt sellest, (a) kas nad olid täistööajaga või osalise tööajaga töötavad kohtunikud või (b) millise osalise tööajaga kohtunikega oli tegemist?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

- 24 Läti valitsus kahtleb, kas eelotsusetaotlus on vastuvõetav. Õiguspärase ootuse ja õiguskindluse põhimõtetega oleks vastuolus see, kui direktiiv 97/81 oleks kohaldatav asjaolude suhtes, mis leidsid põhimõtteliselt aset enne selle direktiivi jõustumist Ühendkuningriigi suhtes ja lõppesid vaid veidi pärast direktiivi jõustumist, nagu ka kohtuniku vanaduspensioni saamise õigus, mida taotles D. P. O'Brien, sai aluse pärast selle direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist.
- 25 Euroopa Kohus on juba selgitanud selle direktiivi *ratione temporis* kohaldatavuse kohta, et uut õigusnormi kohaldatakse varasema normi kehtivusajal tekkinud olukorra tulevastele tagajärgedele kohe, kui ei ole sätestatud teisiti. Euroopa Kohus on samuti asunud seisukohale, et vanaduspensioni saamise õiguseks nõutava staaži arvutamist reguleerivad sama direktiivi sätted, kaasa arvatud selle jõustumiskuupäevale eelnenud tööperioode puudutav arvutus (10. juuni 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-395/08 ja C-396/08: Bruno jt, EKL 2010, lk I-5119, punktid 53–55).
- 26 Järelikult tuleb eelotsusetaotlus tunnistada vastuvõetavaks.

Põhiküsimus

Esimene küsimus

- 27 Esimese eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 2 punktis 1 sisalduva „töötaja[te] [...], kellel on [...] tööleping või -suhe” mõiste peavad määratlema liikmesriigid.

- 28 Tuleb märkida, et osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe *ratione personae* kohaldamisala on määratletud selle kokkuleppe klausli 2 punktis 1. Selle sätte kohaselt kohaldatakse seda kokkulepet „osalise tööajaga töötajate suhtes, kellel on liikmesriigi kehtiva seaduse, kollektiivlepingu või tava kohaselt määratletud tööleping või -suhe”. Ei direktiiv 97/81 ega osalist tööaega käsitlev raamkokkulepe ei sisalda mõistete „töötaja” ja „töösuhe” määratlusi.
- 29 Direktiivi 97/81 põhjendus 16 selgitab, et osalist tööaega käsitlevas raamkokkuleppes kasutatud, kuid selles eriomaselt määratlemata mõistete puhul jätab direktiiv 97/81 – nagu teisedki sarnaseid mõisteid kasutavad sotsiaalpoliitikat käsitlevad direktiivid – liikmesriikide ülesandeks määratleda nimetatud mõisteid siseriikliku õiguse ja/või tavade kohaselt, tingimusel et need määratlused ei ole vastuolus raamkokkuleppe sisuga.
- 30 Nii põhikohtuasja pooled kui ka kõik märkusi esitanud valitsused ja Euroopa Komisjon on üksmeelel selles ja tunnustavad, et töötaja mõistel puudub liidu õiguses ühtne määratlus ning see varieerub vastavalt valdkonnale, milles seda kasutatakse (12. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-85/96: Martínez Sala, EKL 1998, lk I-2691, punkt 31, ja 13. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-256/01: Allonby, EKL 2004, lk I-873, punkt 63).
- 31 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et nagu tuleneb direktiivi 97/81 põhjenduse 11 sõnastusest, ei ole osalist tööaega käsitleva raamkokkuvõtte eesmärk ühtlustada kõiki siseriiklikke norme, mis reguleerivad töölepinguid või töösuhteid osalise tööajaga töötamise korral, vaid üksnes üldiseid põhimõtteid ja miinimumnõudeid kindlaks määrates „luua üldine raamistik, mille abil kõrvaldatakse osalise tööajaga töötajate diskrimineerimine”.
- 32 Eespool toodud kaalutlustest tuleneb, et liidu seadusandja arvestas seda direktiivi vastu võttes asjaoluga, et mõistet „osalise tööajaga töötajad, kellel on tööleping või -suhe” tuleb tõlgendada siseriikliku õiguse tähenduses.
- 33 Euroopa Kohus on nõustunud sellise lähenemisega, meenutades, et töötaja kuulub osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe kohaldamisalasse, kui tal on liikmesriigi kehtiva seaduse, kollektiivlepingu või tava kohaselt määratletud tööleping või -suhe (vt 12. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-313/02: Wippel, EKL 2004, lk I-9483, punkt 40).
- 34 Siiski ei ole liikmesriikidele direktiiviga 97/81 antud hindamisõigus osalist tööaega käsitlevas raamkokkuleppes kasutatud mõistete määratlemiseks piiramatult. Nagu märkis kohtujurist enda ettepaneku punktides 36 ja 37, võib teatud selle raamkokkuleppe raames kasutatud mõisteid määratleda kooskõlas siseriikliku õiguse ja/või tavadega, tingimusel et arvestatakse selle direktiivi kasuliku mõjuga ja liidu õiguse üldpõhimõtetega.
- 35 Liikmesriigid ei tohi nimelt kohaldada õigusnorme, mis võiksid ohustada direktiivi eesmärkide saavutamist ja võtta seega direktiivilt selle kasuliku mõju (vt selle kohta 28. aprilli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-61/11 PPU: El Dridi, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 55).
- 36 Eelkõige ei tohi liikmesriigid direktiivi 97/81 kasulikku mõju eirates jätta kõrvale teatud isikute kategooriaid, keda on soovitud kaitsta selle direktiivi ja osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppega (vt analoogia alusel nõukogu 28. juuni 1999. aasta direktiiviga 1999/70/EÜ, milles käsitletakse Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni (ETUC), Euroopa Töoandjate Föderatsiooni (UNICE) ja Euroopa Riigiasulusega Ettevõtete Keskuse (CEEP) sõlmitud raamkokkulepet tähtajalise töö kohta (EÜT L 175, lk 43; ELT eriväljaanne 05/03, lk 368; edaspidi „raamkokkulepe tähtajalise töö kohta”), 13. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-307/05: Del Cerro Alonso, EKL 2007, lk I-7109, punkt 29).
- 37 Seda tõlgendust kinnitavad nende kahe õigusakti sätted, mis ei sisalda ühtegi viidet, millest võiks järeldada, et teatud töötajate kategooriad on selle kohaldamisalast välistatud. Vastupidi, nagu nähtub isegi osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 2 punkti 1 sõnastusest, käsitatakse

raamkokkuleppe isikulist kohaldamisala laialt ja see hõlmab üldiselt osalise tööajaga töötajad, kellel on liikmesriigi kehtiva seaduse, kollektiivlepingu või tava kohaselt määratletud tööleping või -suhe. Selles raamkokkuleppes kasutatud mõiste „osalise tööajaga töötajad” määratlus, mis on ära toodud klausli 3 lõikes 1, hõlmab kõiki töötajaid, olenemata sellest, kas nende tööandja on avaliku või erasektori esindaja (vt analoogia alusel raamkokkuleppega tähtajalise töö kohta 22. detsembri 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-444/09 ja C-456/09: Gavieiro Gavieiro ja Iglesias Torres, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punktid 39 ja 40 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 38 Tuleb tõdeda, nagu seda on väitnud ka komisjon, et mõiste „töötaja[d] [...], kellel on [...] tööleping või -suhe” osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 2 punkti 1 tähenduses, omab tähendust selles raamkokkuleppes käsitletud võrdse kohtlemise põhimõtte ulatusele ja kasulikule mõjule.
- 39 Käesolevas asjas ei ole Ühendkuningriigi valitsuse sõnul siseriikliku õiguse järgi juba pikemat aega sõlmitud töölepinguid kohtunikega, kes on kohtuametnikud, ja et siseriiklikus õiguses puudub eraldi „töösuhte” kategooria, mis eristuks suhtest, mille aluseks on leping. Seetõttu ei kuulu Ühendkuningriigi Ministry of Justice'i ja valitsuse arvates kohtunike kategooria üldiselt direktiivi 97/81 kohaldamisalasse. Järelikult on osalise tööajaga töötajate määruse § 17, mis täpsustab, et seda määrust ei kohaldata osalise tööajaga kohtunike suhtes, kellele makstakse päevatasu, lihtsalt üleliigne.
- 40 Ühendkuningriigi valitsuse poolt mõistele „töötaja, kellel on tööleping või -suhe” siseriikliku õiguse alusel pakutud tõlgenduse kohaselt, mille järgi ei tähenda kohtutöötajana tegutsemine töölepingu või -suhte olemasolu, kaotavad kohtunikud direktiiviga 97/81 ja osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppega soovitud kaitse.
- 41 Seejuures tuleb märkida, et ainuüksi asjaolust, et kohtunikud kvalifitseeritakse kohtunikuameti kandjaks, ei piisa selleks, et välistada viimased selles raamkokkuleppes ette nähtud õiguste subjektide ringist.
- 42 Nimelt tuleneb käesoleva otsuse punktidest 34–38 ja eelkõige vajadusest tagada selles raamkokkuleppes käsitletud võrdse kohtlemise põhimõtte kasulik mõju, et väljajätmine ei ole meelevaldne ning on seega vastuvõetav vaid juhul, kui vaidlusalune töösuhe on oluliselt erinev siseriikliku õiguse alusel töötajate kategooriasse kuuluvate töötajate ja nende tööandjate vahelisest töösuhtest.
- 43 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on lõplikult kontrollida, kas kohtunikke ja Ministry of Justice'it ühendav suhe erineb olulisel määral tööandjat ja töötajat siduvast töösuhtest. Euroopa Kohus võib aga esitada siseriiklikule kohtule teatud põhimõtted ja kriteeriumid, mida see peab kontrollimisel arvesse võtma.
- 44 Siinkohal tuleb märkida, nagu seda tegi kohtujurist oma kokkuvõtte punktis 48, et kontrollides seda, kas selline suhe on oluliselt erinev siseriikliku õiguse alusel töötajate kategooriasse kuuluvate töötajate ja nende tööandjate vahelisest töösuhtest, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus seega osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe mõtet ja eesmärki silmas pidades tegema eeskätt vahet selle kategooria ja füüsilisest isikutest ettevõtjate vahel.
- 45 Sellest vaatenurgast lähtudes tuleb võtta arvesse kohtunike ametisse nimetamise ja ametist vabastamise tingimusi, aga ka nende töökorraldust. Selles osas tuleneb eelotsusetaotlusest, et kohtunikelt oodatakse, et nad töötavad teatud kellaaegadel ja perioodidel, kuigi kohtunikud saavad oma tööaega võrreldes teiste ametialade esindajatega väga paindlikult organiseerida.
- 46 Muu hulgas tuleb ka märkida, nagu see nähtub eelotsusetaotlusest, et kohtunikel on õigus saada ravikindlustushüvitisi haigestumise korral, lapsehooldus- ja isapuhkustasu ning muid seesuguseid hüvitisi.

- 47 Tuleb märkida, et asjaolu, et kohtunikud alluvad töökorraldusele ja seetõttu võib neid pidada töötajateks osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 2 punkti 1 tähenduses, ei riku kuidagi kohtuvõimu sõltumatuse põhimõtet ega liikmesriikide pädevust näha ette kohtunikkonna tegevust reguleerivat põhimäärust.
- 48 Nagu rõhutas Supreme Court of the United Kingdom eelotsusetaotluse punktis 27, on kohtunikud sõltumatud õigusemõistmise ülesande täitmisel Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 teise lõigu tähenduses.
- 49 Neid järeldusi ei kõiguta Läti valitsuse argument, mille kohaselt tähendaks liidu õiguse kohaldamine kohtuvõimu suhtes liikmesriikide rahvusliku identiteediga mitteamestamist, mis oleks vastuolus ELL artikli 4 lõikega 2. Tuleb nimelt tõdeda, et direktiivi 97/81 ja osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe kohaldamine päevatasu saavate osalise tööajaga kohtunike suhtes ei omaks mõju rahvuslikule identiteedile, vaid lubaks neil isikutel üksnes osa saada võrdse kohtlemise põhimõttest, mis kujutab endast ühte selle õigusakti eesmärkidest, ning kaitsta neid kui osalise tööajaga töötajaid diskrimineerimise eest.
- 50 Sama kehtib argumenti suhtes, mille kohaselt ei kuulu kohtunikud üldiselt direktiivi 97/81 ja osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe kohaldamisalasse, kuna ELTL artikli 51 alusel ei kohaldata töötajate vaba liikumist tegevuse puhul, mis on seotud avaliku võimu teostamisega. Tuleb nimelt rõhutada, et see raamkokkulepe ei puuduta töötajate vaba liikumist.
- 51 Neil asjaoludel tuleb esimesele esitatud küsimusele vastata, et liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et liikmesriikide ülesanne on määratleda osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 2 punktis 1 sisalduv mõiste „töötaja[d] [...], kellel on [...] tööleping või -suhe” ja eelkõige see, kas kohtunikud kuuluvad selle mõiste alla, tingimusel et selle tõlgenduse tulemusena ei jäetaks seda isikute kategooriat meelevaldselt välja direktiiviga 97/81 ja osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppega antud kaitse alt. Selle kaitse alt väljajätmine ei ole meelevaldne juhul, kui kohtunike ja Ministry of Justice'i vaheline suhe on oma olemuselt oluliselt erinev siseriikliku õiguse alusel töötajate kategooriasse kuuluvate töötajate ja nende tööandjate vahelisest töösuhtest.

Teine küsimus

- 52 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas juhul, kui kohtunikud kuuluvad siseriikliku õiguse järgi osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 2 punktis 1 sisalduva mõiste „töötaja[d] [...], kellel on [...] tööleping või -suhe” alla, tuleb seda mõistet tõlgendada nii, et sellega oleks vastuolus eristada siseriiklikus õiguses vanaduspensioniskeemile juurdepääsu osas täistööajaga kohtunikke ja osalise tööajaga kohtunikke või osalise tööajaga kohtunikke, kes täidavad enda ülesandeid erinevate kordade alusel.
- 53 Nagu nähtub Euroopa Kohtule saadetud toimikust, tuleneb see küsimus asjaolust, et osalise tööajaga töötajate määruse § 17 näeb sõnaselgelt ette, et seda määrust ei kohaldata kohtunikuameti pidajate suhtes, kellele makstakse päevatasu, nagu näiteks *recorder*'id. Seega ei või viimased tugineda ka sama määruse §-le 5, mis keelab osalise tööajaga töötajate põhjendamatu ebasoodsama kohtlemise, mis seisneb selles, et vastupidi täistööajaga kohtunikele ja töötasu saavatele osalise tööajaga kohtunikele ei ole neil võimalik liituda kohtunike pensioniskeemiga ja saada vanaduspensionile jäämisel pensioni selle skeemi alusel.
- 54 Osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 4 punkti 1 kohaselt on osalise tööajaga töötajate suhtes keelatud vaid osalise tööaja tõttu rakendada vähem soodsamaid töötingimusi, kui on võrreldavatel täistööajaga töötajatel, kui erinevat kohtlemist ei õigusta objektiivsed põhjused. Vastavalt raamkokkuleppe klausli 4 punktile 2 kohaldatakse juhul, kui see on asjakohane, *pro rata temporis* põhimõtet.

- 55 Tuleb märkida, et osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klauslis 4 sisalduv mõiste „töötingimused” hõlmab vanaduspensioneid, mille aluseks on töötajat ja tööandjat ühendav töösuhe (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Bruno jt, punkt 42).
- 56 Osalise tööajaga kohtunike, kellele makstakse päevatasu, erinev kohtlemine tuleneb asjaolust, et nende tasustamise viisi tõttu ei saa nad pensionile minnes ei pensioni kohtuametnike pensioniskeemi alusel ega kaitset, mis on ette nähtud osalise tööajaga töötajate määruse §-s 17.
- 57 Ühendkuningriigi valitsus väidab selles osas, et direktiiv 97/81 ja osalist tööaega käsitlev raamkokkuleppe puudutavad üksnes osalise tööajaga kohtunike ja täistööajaga kohtunike diskrimineerimist ja mitte erinevate kordade alusel töötavate osalise tööajaga töötajate kategooriate diskrimineerimist.
- 58 Selles osas tuleb tõdeda, nagu märkis kohtuistungil ka Ühendkuningriigi valitsus ise, et ajal, mil osalise tööajaga töötajate määrus vastu võeti, maksti osalise tööajaga kohtunikele, mõne üksiku erandiga, päevatasu. Järelikult tuleb osalise tööajaga kohtunike situatsiooni üle otsustades seda konteksti arvesse võtta. Seega, kui siseriiklikud õigusnormid näevad töötasu saavatele isikutele ette õiguse liituda kohtuametnike pensioniskeemiga, võrdub see sellise õiguse andmisega täistööajaga kohtunikele, samas kui välistatakse osalise tööajaga kohtunikud, kellele makstakse, mõne üksiku erandiga, päevatasu.
- 59 Sellistel tingimustel ei ole tähtsust asjaolul, et osalise tööajaga kohtunikke, kellele makstakse töötasu, koheldakse vanaduspensioni saamise õiguse osas samamoodi täistööajaga kohtunikega. Järelikult ei ole vaja kontrollida, kas direktiiv 97/81 ja osalist tööaega käsitlev raamkokkuleppe lubavad siseriiklikul õigusel eristada vanaduspensioni saamise õiguse määramisel osalise tööajaga kohtunikke, kes täidavad enda ülesandeid teiste kordade alusel.
- 60 Seega tuleb kontrollida, kas osalise tööajaga kohtunikele, kellele makstakse päevatasu, pensioni määramisest keeldumine viib selleni, et nende suhtes rakendatakse vähem soodsaid tingimusi, kui on võrreldavatel täistööajaga töötajatel.
- 61 Selles osas annab osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausel 3 „võrreldava täistööajaga töötaja” määramise kriteeriumid. Nimelt on selline töötaja määratletud selle klausli punkti 2 esimeses lõigus kui „samas ettevõttes täistööajaga töötaja, kellel on sama liiki tööleping või töösuhe, kes teeb sama või samalaadset tööd; seejuures pööratakse tähelepanu sellistele kaalutlustele nagu ettevõttes töötatud aeg ja kvalifikatsioon/oskused”. Tuleb tõdeda, et kriteeriumid puudutavad asjaomaste isikute sisulist tegevust.
- 62 Seetõttu ei ole ka võimalik öelda, et täistööajaga kohtunikud ja *recorder*'id ei ole võrreldavas olukorras, kuna tegemist on erinevate karjääridega, sest viimastel on alati võimalik tegutseda advokaadina. Pigem on otsustav asjaolu, kas nende tegevus on sisuliselt kattuv. Menetlusosalised, nende hulgas ka Ühendkuningriigi valitsus, väitsid selle kohta kohtuistungil, et *recorder*'itel ja täistööajaga töötavatel kohtunikel on samad ülesanded. Täpsustati nimelt, et nende töö on identne, kui nad teevad seda samades kohtutes ja samadel kohtuistungitel.
- 63 Osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 4 ja diskrimineerimiskeelu põhimõtte kohaselt on osalise tööajaga töötaja erinev kohtlemine võrreldes sarnast tööd tegeva täistööajaga töötajaga õigustatav ainult objektiivsetel põhjustel
- 64 Mõistet „objektiivsed põhjused” osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 4 punkti 1 tähenduses tuleb mõista nii, et see ei võimalda õigustada osalise tööajaga töötajate ja täistööajaga töötajate erinevat kohtlemist asjaoluga, et erinev kohtlemine on ette nähtud üldise ja abstraktse õigusnormiga. Vastupidi – nimetatud mõiste nõuab, et asjaomane ebavõrdne kohtlemine oleks tingitud tegelikust vajadusest ja oleks sobiv taotletava eesmärgi saavutamiseks ning selleks vajalik (vt tähtajalise töö raamkokkuleppe klausli 5 punkti 1 alapunktiga a analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Del Cerro Alonso, punktid 57 ja 58).

- 65 Kuna Euroopa Kohtus toimunud menetluse jooksul ei ole esitatud ühtegi objektiivset põhjendust, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas täistööajaga töötavate kohtunike ja osalise tööajaga kohtunike, kellele makstakse päevatasu, erinev kohtlemine võib olla õigustatud.
- 66 Tuleb meenutada, et eelarvekaalutlustega ei ole võimalik diskrimineerimist õigustada (vt selle kohta 23. oktoobri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-4/02 ja C-5/02: Schönheit ja Becker, EKL 2003, lk I-12575, punkt 85, ja 22. aprilli 2010. aasta otsus kohtuasjas C-486/08: Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols, EKL 2010, lk I-3527, punkt 46).
- 67 Eeltoodust tulenevalt tuleb teisele küsimusele vastata, et osalist tööaega käsitlevat raamkokkulepet tuleb tõlgendada nii, et sellega oleks vastuolus eristada siseriiklikus õiguses vanaduspensioniskeemile juurdepääsu osas täistööajaga kohtunikke ja osalise tööajaga kohtunikke, kellele makstakse päevatasu, välja arvatud juhul, kui sellist erinevat kohtlemist õigustavad objektiivsed põhjused; viimast peab hindama eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Kohtukulud

- 68 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

- 1. Liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et liikmesriikide ülesanne on määratleda nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiivi 97/81/EÜ Euroopa Tööandjate Föderatsiooni, Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskuse ja Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni poolt sõlmitud osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe kohta, mida on muudetud nõukogu 7. aprilli 1998. aasta direktiiviga 98/23/EÜ, lisas ära toodud, 6. juunil 1997 sõlmitud osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 2 punktis 1 sisalduv mõiste „töötaja[d] [...], kellel on [...] tööleping või -suhe” ja eelkõige see, kas kohtunikud kuuluvad selle mõiste alla, tingimusel et selle tõlgenduse tulemusena ei jäetaks seda isikute kategooriat meelevaldselt välja direktiiviga 97/81, mida on muudetud direktiiviga 98/23, ja nimetatud raamkokkuleppega antud kaitse alt. Selle kaitse alt väljajätmine ei ole meelevaldne juhul, kui kohtunike ja Ministry of Justice'i vaheline suhe on oma olemuselt oluliselt erinev siseriikliku õiguse alusel töötajate kategooriasse kuuluvate töötajate ja nende tööandjate vahelisest töösuhtest.**
- 2. Direktiivi 97/81, mida on muudetud direktiiviga 98/23, lisas ära toodud, 6. juunil 1997 sõlmitud osalist tööaega käsitlevat raamkokkulepet tuleb tõlgendada nii, et sellega oleks vastuolus eristada siseriiklikus õiguses vanaduspensioniskeemile juurdepääsu osas täistööajaga kohtunikke ja osalise tööajaga kohtunikke, kellele makstakse päevatasu, välja arvatud juhul, kui sellist erinevat kohtlemist õigustavad objektiivsed põhjused; viimast peab hindama eelotsusetaotluse esitanud kohus.**

Allkirjad